

Економічна спадщина К. Маркса: погляд через призму століть

2. 4. Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. / Л. Я. Корнійчук. – К. : КНЕУ, 2004. – 431 с.
3. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії // К.Маркс і Ф.Енгельс. Твори / Переклад з другого рос. видання. – К.: Держполітвидав УРСР, 1963. – Т. 23. – 847 с
4. Шумпетер, И. Десять великих економістів от Маркса до Кейнса [Текст] / пер. с англ. Н.В. Автономовой, И. М.Осадчей, Н.А. Розинской; под науч. ред. В.С. Автономова. М.: Изд. Института Гайдара, 2011. – 416с.
5. Шумпетер, Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Йозеф Шумпетер ; [пер. з англ.]. – К.: Основи, 1995. – 528 с.

Тимченко Юлія Вікторівна

*к.е.н., доцент кафедри історії та теорії господарства
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ У ПОГЛЯДАХ К.МАРКСА ТА ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Протягом усієї історії людства питання соціальної нерівності було актуальним. Актуальним воно залишається і для нашого сьогодення. Адже, у будь-якому суспільстві існують соціальні групи, які різняться за своїм становищем у системі соціальних зв'язків, тобто соціальна нерівність існувала завжди. Вона була й буде у будь-якому суспільстві. Але за наявності малої кількості багатих людей і переважної кількості бідних (як це характерно для сучасної України) можливості досягнення достойного рівня життя для останніх стають ще більш проблематичними. Така ситуація завжди створювала велике соціальне напруження.

Першим дослідником, хто створив наукову концепцію соціальної нерівності, був Карл Маркс, що розробив знамениту теорію класів.

Виходячи з цієї теорії, класи – явище історичне. Вони виникли в період розпаду первіснообщинного ладу і змінилися настільки, наскільки змінилися засоби виробництва. Кожній суспільно-економічній формації відповідає свій клас. Так, у рабовласництві класами-антагоністами були рабовласники і раби, у феодалізмі – феодала та кріпосні селяни, у капіталізмі – буржуазія і робітничий клас. Двома класами, що не є антагоністами у соціалістичному суспільстві виявляються робітники і селяни. Що стосується комунізму, то у ньому класів не буде узагалі, адже класи, будучи явищем історичним, виникли на певному етапі розвитку цивілізації, тож настане день і час, коли вони мають зникнути, і суспільство стане безкласовим.

Основними критеріями, за якими марксизм поділяв суспільство на класи, були такі:

- організація суспільного виробництва;
- володіння засобами виробництва;
- використання найманої робочої сили.

На основі цих критеріїв розподіляється рівень доходів між класами, в результаті чого у капіталізмі існують такі класи як буржуазія, пролетаріат (робітничий клас) і селянство.

Крім класів, як вважав К. Маркс, в суспільстві існують ще й інші соціальні верстви, зокрема, міжкласовий прошарок – інтелігенція, декласовані елементи та маргінальні групи. Інтелігенцією Маркс називає соціальну групу, що складається з осіб професійно зайнятих творчою працею, котра потребує спеціальної освіти (лікарі, науковці, діячі культури та мистецтва, педагоги, тощо). Інтелігенція не має ніякого відношення до виробництва, тому не є класом, але покликана обслуговувати інтереси класів. Декласовані елементи – це соціальні верстви населення, у яких відсутня будь-яка власність і стабільне джерело доходу. Маргінальні верстви перебувають на самому «дні» суспільства, за межами характерних для даного суспільства соціальних норм та цінностей. Маргінальні верстви викликають зневагу у всіх інших членів суспільства [4].

Однак, соціальна філософія К. Маркса визначає соціальну нерівність далеко не в повній мірі. Зокрема, хибним є трактування соціальної нерівності як історичного явища, тобто з

Економічна спадщина К. Маркса: погляд через призму століть

часом, відповідно цієї точки зору, суспільство досягне такого рівня розвитку, коли всі його члени будуть соціально рівними. Також, поверхневим є твердження, що в основі соціальної нерівності лежить лише економічна (матеріальна) складова. З цього приводу, М. Вебер говорив, що на статус людини у суспільстві крім багатства впливають також влада і престиж. Таким, чином, теорія соціальної нерівності К.Маркса виявилася досить не досконалою. Тож, згодом на зміну їй прийшла теорія соціальної стратифікації, що враховувала різноманітні чинники, що впливають на соціальний статус людини.

Здавалося б, що сучасному світі, всі люди мають формально рівні права з народження, але насправді суспільство, як і раніше, зберігає свою ієрархію. Оскільки, інститут власності підтверджує право на спадок, у суспільних індивідів далеко неоднакові шанси досягти високого соціального рівня. Адже, престижну освіту (а згодом і престижну посаду) можуть здобути не лише люди з високими розумовими здібностями, а й ті, які можуть за це заплатити.

Однак, як визначав сам К.Маркс, ієрархічна структура змінюватиметься за рахунок дальшого збагачення невеликої купки багатіїв і зубожіння основної маси населення – трудящих. А це призводитиме до відкритої боротьби проти соціальної нерівності.

Однозначно, соціальна і майнова нерівність не може бути ознакою цивілізованого суспільства і соціальної держави. Вона повинна бути контрольованою, щоб не стати причиною суспільної дестабілізації. І це надзвичайно складне питання повинно вирішуватися на державному рівні через державне регулювання соціально-економічної сфери суспільства та створення відповідного інституційного забезпечення. Бідність і соціальна нерівність є прямим наслідком не компетентної державної політики. Бо як всім відомо, середній клас – це опора індустріального суспільства.

1. Брегеда А. Соціологія: Навч. метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т. – К., 1999. – 123с.

2. Герасимчук А. Соціологія: Навчальний посібник/ Андрій Герасимчук, Юрій Палеха, Оксана Шиян.; Ред. В. Я. Пипченко, Н. М. Труш. – 3-є вид., вип. й доп.. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2003. –245 с.

3. Дворецька Г. Соціологія: Навч. посібник / Київський національний економічний ун-т. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 472с.

4. http://pidruchniki.com/15660212/sotsiologiya/teoriyi_sotsi_alnoyi_nerivnosti

Колядич Олександр Іванович

*к.е.н., доцент кафедри історії та теорії господарства
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

ВІД КОММОДИФІКАЦІЇ ДО НЕРІВНОСТІ В ДОХОДАХ

Марксистська традиція ґрунтується на концептуальному вченні К. Маркса, яке надає підстави застосовувати його, розглядаючи виклики різних історичних періодів, та окремих суспільств. Ця потужна концепція на сьогодні далека від реабілітації, хоч поставлений нею діагноз, стосовно експансії ринку, хвиля якої накочується з 1970-х років, очевидно, реалізується на практиці в поточних умовах світової економічної, фінансової і політичної систем.

Зростання кількості орієнтованих на ринок домогосподарств, розвиток «комерційногосупільства», мали глибокі наслідки практично для всіх аспектів діяльності людини. Уклад життя до формування ринкового (капіталістичного) суспільства, регулювався традиційними інститутами, в силу яких можливість вибору життєкожної окремої особистості визначалися різними громадськими, політичними і релігійними структурами. Ці інститути зводили до мінімуму можливість появи змін, не дозволяючи людям домагатися особливого прогресу, але при цьому оберігаючи їх від багатьох незручностейвпродовж життя.

Зародження ринкового суспільствасприяло набуттю особистістюможливості впливати, контролювати і відповідати